

Hallitusneuvottelut 2015

Työryhmien laatima tausta-aineisto

Hallitusneuvotteluiden työryhmien laatima tausta-aineisto on julkaistu. Aineistoa ei ole käsitelty tai hyväksytty neuvotteluiden johtoryhmässä. Aineisto toimii pohjana hallituksen toimintasuunnitelman ja kärkihankkeiden jatkovalmistelussa.

2.6.2015

TYÖRYHMIEN ALUSTAVIA EHDOTUKSIA PANOSTUSKOHTEIKSI

OSAAMINEN JA KOULUTUS

- KH1: Peruskoulun digitalisaatio, kielikokeilut, liikuntaa tunti päivässä
- KH4: Taiteen perusopetus
- KH5: yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pääomitus
- KH6: yhteisötakuu v. 17-18

BIOTALOUS

- KH1: T&K&I, demot, energiatuki
- KH2: puu liikkeelle, T&K&I
- KH3: kiertotalouden hankkeet
- KH4: Makera
- KH5: kansallispuiston perustaminen

HYVINVOINTI

- H3: Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma
- H4: Ikäihmisten kotihoito
- H5: Osatyökykyiset

TYÖLLISYYS JA KASVU

Kasvurahasto

Työvoimahallinnon uudistaminen

Yksityisten työvoimapalveluiden roolia helpotetaan

TOIMINTATAVAT

- KH1: Julkiset palvelut, digitalisaatio
- KH3: Lainsäädännön laadun parantaminen 1. milj.
- KH4: Kokeilut

Koulutus ja osaaminen

LIITTEET YHDESSÄ SOVITUISTA ASIOISTA:

Liite 1.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksessa noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Uudistetaan ammatillista koulutusta jatko-opintokelpoisuus säilyttäen.
  - Järjestämislupien pakkohakua ei suoriteta.
  - Poistetaan koulutuksen päällekkäisyyksiä. Poistetaan nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat ja kootaan koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle.
  - Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus.
  - Rahoitusjärjestelmässä painotetaan laatua ja läpäisyä. Rahoitus ei enää palkitse koulussa olemisesta, vaan sieltä valmistumisesta. Tuloksellisuusrahoituksen osuudella koulutuksen järjestäjiä kannustetaan tiivistämään opintoja.
  - Uudistuksessa noudatetaan ylläpitäjäneutraaliteettia.
  - Lisätään työpaikoilla tapahtuvaa oppimista. Uudistetaan oppisopimuskoulutusta työnantajille aiheutuvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa keventämällä.
  - Ammatillisen koulutuksen kehittämisen suuntaviivat ovat tämän asiakirjan lopussa
-

Liite 2.

Korkeakouluopiskelijoiden opintotukimalli:

- Astuu voimaan syksyllä 2016
- Säästötavoitteena on 70 miljoonaa euroa vuoteen 2019 mennessä ja pitkällä aikavälillä 150 miljoonaa euroa.
- Opintorahan, asumislisän ja lainan taso on oltava vähintään 1100 euroa.
- Lainahyvitys säilyy taloudellisten reunaehtojen puitteissa.
- Opintotukikuukausien määrää rajataan. Opintotuki voi olla yksi- tai useampiportainen.

Liite 3.

Korkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin kohdistuvien säästöjen toteutus:

Korkeakoulujärjestelmän kustannustehokkuuden parantaminen ja hallinnon sekä korkeakouluverkon rationalisointi panostaen tutkimuksen ja koulutuksen laadun turvaamiseen. Näistä odotettavat kustannushyödyt huomioidaan valtion rahoituksen vähennyksenä. Samalla korkeakoulujen rahoitusmalleja kehitetään siten, että ne palkitsevat valmistumisen nopeudesta, koulutuksen ja tutkimuksen laadusta (mm. työllistymiskriteeri) ja vaikuttavuudesta.

Yliopistojen itsehallintoa kunnioittaen päätöksenteko kustannussäästön toteuttamisen edellyttämistä toimista jätetään korkeakouluille. Rahoituksen vähennystä ei kuitenkaan tule kohdistaa sellaiseen toimintaan, mikä merkitsisi opetuksen ja tutkimuksen heikentymistä, vaan erityisesti talous-, henkilöstö-, tieto-, ja opetushallintoon. OKM huolehtii osaltaan tulossopimuksin säästöjen ja toimenpiteiden kohdentumisesta korkeakoulujen hallintoon.

Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset voivat päästä kustannussäästöihin mm.:

- kokoamalla talous- ja henkilöstöhallintonsa yhteen palvelukeskukseen
- karsimalla hallinnon päällekkäisyyksiä (mm. palvelukeskusten sekä tiedekuntien, laitosten ja keskushallinnon välillä), mikä johtaa hallintohenkilöstön osuuden pienenemiseen kokonaishenkilöstöstä
- yhteistyöllä it-järjestelmien hankinnassa ja kehittämisessä sekä mahdollisesti kokoamalla perustietotekniikka yhdelle toimijalle Valtorin tapaan
- tiivistämällä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä tukipalveluissa, kirjastoissa ja kielikoulutuksessa
- muuttamalla aiempien opintojen hyväksilukukäytäntöjä väljemmiksi
- vahvistamalla korkeakoulujen erikoistumista ja keskittymistä sekä rationalisoimalla korkeakouluverkkoa

Liite 4.

Mitattuihin tavoitteisiin pääseminen edellyttää riittäviä panostuksia kärkihankkeisiin.

Liite 5.

Esiopetuksessa olevilta lapsilta ei poisteta päivähoito-oikeutta.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN UUDISTAMINEN

YHTEEENVETO KESKUSTAN, PERUSSUOMALAISTEN JA KOKOOMUKSEN YHDESSÄ SOPIMISTA REUNA-EHDOSTA:

Ammatillisen koulutuksen uudistuksessa noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Uudistetaan ammatillista koulutusta jatko-opintokelpoisuus säilyttäen.
- Järjestämislupien pakkohakua ei suoriteta.
- Poistetaan koulutuksen päällekkäisyyksiä. Poistetaan nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat ja kootaan koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle.
- Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus.
- Rahoitusjärjestelmässä painotetaan laatua ja läpäisyä. Rahoitus ei enää palkitse koulussa olemisesta, vaan sieltä valmistumisesta. Tuloksellisuusrahoituksen osuudella koulutuksen järjestäjiä kannustetaan tiivistämään opintoja.
- Uudistuksessa noudatetaan ylläpitäjäneutraaliteettia.
- Lisätään työpaikoilla tapahtuvaa oppimista. Uudistetaan oppisopimuskoulutusta työnantajille aiheutuvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa keventämällä.

Lähtökohta ja ongelmat

Korkeatasoinen ja osuva osaaminen ovat talouden kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantamisen, uusien yritysten syntymisen sekä innovaatioiden leviämisen keskeinen edellytystekijä. Teknologinen kehitys (mm. digitalisaatio, robotisaatio, massadata) muuttaa jo lähitulevaisuudessa merkittävästi työ- ja elinkeinoelämää, sen rakenteita, työnteon muotoja ja eri tehtäviin liittyviä osaamisvaatimuksia. On huolehdittava sekä työmarkkinoille tulevien

että siellä olevien osaamisen kehittämisestä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä henkilöihin, joiden osaamisperusta on haavoittuvien.

Taloudellisen toimintaympäristön ja osaamistarpeiden muutosten näkökulmasta nykyinen ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen muodostama järjestelmä on liian jäykkä ja hajanainen eikä muodosta osaamistarpeiden vastaamisen kannalta asiakaslähtöistä, selkeää ja joustavasti toimivaa kokonaisuutta. Ammatillisen koulutuksen kokonaisvaltainen uudistaminen on välttämätöntä sen palvelukyvyyn ja vaikuttavuuden turvaamiseksi sekä tehokkuuden lisäämiseksi.

Kärkihanke: Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistus

Ammatillisen koulutuksen järjestelmä on uudistettava kokonaisuudeksi, jossa lähtökohtana on asiakaslähtöisyys ja osaamisperusteisuus. Koulutuksen on vastattava tuloksellisesti ja tehokkaasti työ- ja elinkeinoelämän, opiskelijoiden (esim. perusopetuksen päättäneet, aikuiset, maahanmuuttajat, erityistä tukea tarvitsevat, työssä olevat, työttömät) ja alueiden osaamistarpeisiin. Ammatillinen koulutus tulee voida järjestää siten, että siinä voidaan hyödyntää joustavasti sen eri muotoja (oppisopimuskoulutusta, oppilaitosmuotoista koulutusta, näyttötutkintoja, ammatillista peruskoulutusta, ammatillista lisäkoulutusta, työpaikalla tapahtuvaa opiskelua) sekä erilaisia oppimisympäristöjä opiskelijan ja työelämän tarpeiden ja edellytysten mukaisesti. Koulutuksen vaikuttavuutta, laatua ja tehokkuutta on samalla parannettava merkittävästi. Käytettävissä olevista resursseista on saatava merkittävästi enemmän irti. Tämä edellyttää hajanaisten resurssien kokoamista sekä merkittävää toimintaprosessien uudistamista, toimintaa jäykistävien rakenteiden purkamista sekä uusien digitaalisten oppimiskäytäntöjen laajaa hyödyntämistä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi ammatillisen koulutuksen säädösperusta, rahoitusjärjestelmä sekä säätely- ja ohjausjärjestelmä on uudistettava uudelleenlaiseksi, elinikäisen oppimisen kokonaisuudeksi, joka ohjaa osaamisperusteiseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan. Tämä luo perustan vastata ketterästi työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin, turvata koulutuksen alueellinen saavutettavuus, vahvistaa ja monipuolistaa aikuiskoulutusta, turvata nuorten koulutuksen pääsy sekä lisätä resurssien käytön tehokkuutta ja joustavuutta.

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmä tulee uudistaa ja virtaviivaistaa siten, että ohjauksen painopistettä siirretään tuloksellisuuteen ja laatuun ja yksityiskohtaisempaa järjestämismuotoista säätelyä puretaan. Ammatillista koulutusta säädeltäisiin yhdellä järjestämisluvalla, johon sisältyvät ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, aikuiskoulutus, oppisopimuskoulutus sekä työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus. Ohjausta täydennettäisiin ja tehostettaisiin koulutuksen järjestäjien ja ministeriön välisellä tulosohjauksella. Tulosneuvottelukäytäntöä voitaisiin ensin kokeilla suurimpien koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää tulee uudistaa siten, että se ohjaa tulokselliseen ja tehokkaaseen toimintaan sekä opintoprosessien tehostamiseen kaikessa ammatillisessa koulutuksessa. Erilliset koulutuksen järjestämismuoto- ja koulutusmuotokohtaiset rahoitusväylät yhdistettäisiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, joka kattaa kaikki ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen (ml. oppisopimuskoulutus) muodot ja ottaa huomioon näiden erityispiirteet. Yhtenäinen rahoitusjärjestelmä mahdollistaisi resurssien kohdentamisen nykyistä joustavammin ja tehokkaammin koulutuskysynnän ja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti (esim. äkilliset rakennemuutostilanteet). Se loisi myös ennakoitavat puitteet toiminnan kehittämiselle ja tarpeellisille investoinneille. Yhtenäinen rahoitusjärjestelmä on edellytys oppisopimuskoulutusta ja oppilaitosmuotoista koulutusta yhdistävien koulutusmallien (ns. 2+1 -malli) toteuttamiselle,

nuorten oppisopimuskoulutuksen lisäämiselle sekä tutkinnon osien nykyistä laajemmalle suorittamiselle (esim. aikuisten osaamisen kehittämisessä).

Edellä kuvatuilla ammatillisen koulutuksen järjestelmää tehostavilla toimenpiteillä saavuttaa jopa 200-250 miljoonaa euroa nykyistä alhaisempi kustannustaso. Säästöt on mahdollista toteuttaa toimenpiteillä, joiden valmistelu voidaan käynnistää hallituskauden alussa ja joiden säästövaikutukset realisoituvat toimenpiteestä riippuen porrastetusti vuodesta 2018 lukien 3-5 vuoden ajalle, edellyttäen että tarvittavat säädösmuutokset tulisivat voimaan vuoden 2017 alusta lukien.

Uudistusten vaikutukset

Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen taloudelliset hyödyt

Edellä kuvatuilla toimenpiteillä voidaan turvata korkealaatuinen ja vaikutuksiltaan tehokas ammattikoulutus sekä nuorille että aikuisille samanaikaisesti kun saavutetaan tarvittavat kustannussäästöt rakenteita, hallintoa, järjestelmiä ja toimintatapoja uudistamalla. Esimerkiksi kesälukukauden käyttöönotolla ja kaksivuoro-opiskelulla voidaan tehostaa tilojen ja laitteiden käyttöä ja lyhentää opiskeluajoja. Työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja oppisopimuskoulutusta lisäämällä sekä digitalisaation avulla monipuolistetaan oppimisympäristöjä. Samalla vapautuu tiloja ja kiinteistökustannukset vähenevät.

Välttämättömät rakenteellisen kehittämisen toimet voidaan toteuttaa yhtenäisen ylläpito-, säätely- ja rahoitusjärjestelmän avulla siten, että tarvittava toimipiste- ja palveluverkko on mahdollista säilyttää kaikilla alueilla eikä uusille opiskelijoille kohdennettavaa kokonaistarjontaa tarvitse säästöjen vuoksi vähentää.

Esitetyllä ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistukseen sisältyvällä toimenpidekokonaisuudella voidaan tarvittaessa saavuttaa 190 miljoonaa euroa nykyistä alhaisempi määrärahataso. Säästöt on mahdollista toteuttaa toimenpiteillä, joiden valmistelu voidaan käynnistää hallituskauden alussa ja joiden säästövaikutukset realisoituvat toimenpiteestä riippuen porrastetusti vuodesta 2018 lukien 3-5 vuoden ajalle, edellyttäen että tarvittavat säädösmuutokset tulisivat voimaan vuoden 2018 alusta lukien.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksella tavoiteltavat säästöt	M€
Rahoituksen perusteena oleva tutkinnon suorittamisaika rajataan lainsäädännöllä ammatillisessa peruskoulutuksessa enintään 3 vuoteen ja näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa enintään 2 vuoteen. Opiskelijavuosivähennys on yhteensä noin 8 500.	n. 90
Rahoituksen määräytymisperusteissa painotetaan osaamisen kertymistä opiskeluun käytetyn ajan sijasta, mikä johtaa nykyistä tehokkaampaan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen ja henkilökohtaistamiseen. Tämä lyhentää tutkinnon suorittamiseen käytettävää aikaa sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa että näyttötutkintoon valmistavassa perus- ja lisäkoulutuksessa.	n. 20
Molempien koulutuksen järjestämismuotojen joustava käyttö tutkintoa suoritettaessa on mahdollista silloin, kun järjestäjällä on käytössään laaja koulutustarjotin. Esimerkiksi 2+1 -malli pienentää tutkinnon suorittamisen kokonaiskustannuksia oppisopimuskoulutuksena järjestettävän vuoden osalta.	n. 30
Järjestäjäverkon rakenteellisen kehittämisen yhteydessä puretaan koulutuksen järjestäjien päällekkäistä hallintoa ja henkilöstöä sekä pidemmällä aikavälillä vähennetään kiinteistökustannuksia ja päällekkäisistä tietojärjestelmistä aiheutuvia kustannuksia.	n 50
Erillisten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestelmien	

ylläpitämiseen tarvittavan hallinnon ja päällekkäisten toimintojen purkaminen vähentää koulutuksen järjestäjien kustannuksia.	
Yhtenäisen ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja säätelyjärjestelmän käyttöönotto ja sähköistäminen tehostavat toimintaa ja vähentävät hallinnon kustannuksia.	
Säästövaikutukset yhteensä	n. 190

Lisäksi on otettava huomioon, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä tehtiin vuoden 2006 alusta lukien opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusta koskevat muutokset (HE 88/2005). Tällöin luovuttiin hankekohtaisista perustamiskustannuksiin myönnettävistä valtionosuuksista. Niiden sijasta kirjanpidon mukaiset poistot luetaan mukaan yksikköhinnan laskennassa käytettäviin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin. Rahoituksen turvaamiseksi yksikköhintaan taattiin siirtymäkaudeksi korotus, joka säilytti investointeja varten myönnettävän rahoituksen vuoden 2005 valtion talousarvion tasolla. Momentin mukainen siirtymäkausi kestää vuoteen 2015 saakka. Ammatillisen koulutuksen poistojen kehitys ei kuitenkaan vastaa pykälän säätämisaikakohdassa oletettua tasoa. Ammatillisen koulutuksen vuoden 2015 yksikköhinta korotettiin vielä takuukorotuksen perusteella 426,78 eurolla/opiskelija. Mikäli korotus poistuu, yksikköhintaan kohdistuu vuonna 2016 noin 400 euron leikkaus. Leikkauksen kokonaisvaikutus ammatillisen peruskoulutuksen rahoitukseen on noin 60 miljoonaa euroa. Lisäksi leikkaus vaikuttaa myös oppilaitosmuotoisen lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen yksikköhintaan. Mikäli investointien takuukorotus poistuu, tämä on otettava huomioon ammatilliseen koulutukseen kohdistuvissa säästöissä. Tässä tilanteessa säästövaikutukset kohdentuvat jo vuoteen 2016.

Säästötoimet tulisi jaksottaa uudistusten toimeenpanovuodesta (2018) eteenpäin porrastetusti, jolloin toimintaa tehostavat toimenpiteet kompensoisivat rahoituksen vähentymistä. Oheisessa taulukossa on esitetty jaksotus, mikäli säästösumma on 190 miljoonan euroa. Jaksotus tulisi tehdä seuraavalla tavalla.

Säästövaikutusten jaksottuminen sekä jakautuminen valtion ja kunnan rahoitusosuuksiin

Toimenpidekokonaisuus	Kumulatiivinen säästövaikutus (M€) (julkinen rahoitus yhteensä)					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tutkinnon laajuutta vastaavien suoritusaikojen rajaaminen			10	55	90	90
Osaamisen tunnustamista ja henkilökohtaistamista tehostamalla yksilöllisten opiskeluaikojen lyhentyminen		10	15	20	20	20
Molempien koulutuksen järjestämismuotojen joustava käyttö tutkinnon suorittamisessa; 2+1 -malli ja muu työssäoppimisen lisääminen			10	20	30	30
Päällekkäisten toimintojen purku rakenteellisen kehittämisen toimin; mm. kiinteistö- ja hallintokustannusten pieneneminen		15	20	35	50	50
Yhteensä		25	55	130	190	190

Toimenpidekokonaisuus	Kumulatiivinen säästövaikutus (M€) (valtionosuus)					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tutkinnon laajuutta vastaavien suoritusaikojen rajaaminen			4,2	23,0	37,7	37,7
Osaamisen tunnustamista ja henkilökohtaistamista tehostamalla yksilöllisten opiskeluaikojen lyhentyminen		5,6	9,2	11,3	11,3	11,3

Molempien koulutuksen järjestämismuotojen joustava käyttö tutkinnon suorittamisessa; 2+1 -malli ja muu työssäoppimisen lisääminen		4,2	8,4	12,6	12,6
Päällekkäisten toimintojen purku rakenteellisen kehittämisen toimin; mm. kiinteistö- ja hallintokustannusten pieneneminen	6,9	9,8	16,7	23,9	23,9
Yhteensä	12,5	27,4	59,4	85,4	85,4

Toimenpidekokonaisuus	Kumulatiivinen säästövaikutus (M€) (kunnan rahoitusosuus)					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tutkinnon laajuutta vastaavien suoritusaikojen rajaaminen			5,8	32,0	52,3	52,3
Osaamisen tunnustamista ja henkilökohtaistamista tehostamalla yksilöllisten opiskeluaikojen lyhentäminen		4,4	5,8	8,7	8,7	8,7
Molempien koulutuksen järjestämismuotojen joustava käyttö tutkinnon suorittamisessa; 2+1 -malli ja muu työssäoppimisen lisääminen			5,8	11,6	17,4	17,4
Päällekkäisten toimintojen purku rakenteellisen kehittämisen toimin; mm. kiinteistö- ja hallintokustannusten pieneneminen		8,1	10,2	18,3	26,1	26,1
Yhteensä	12,5	27,6	70,6	104,6	104,6	104,6

Vaikutukset koulutuksen järjestäjien toimintaan

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen yhtenäiseksi osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi rahoitusjärjestelmää sekä ohjaus- ja säätelyjärjestelmää uudistamalla vaikuttaa merkittävästi koulutuksen järjestäjien toimintaan. Rahoituksen painottuminen tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen ohjaa koulutuksen järjestäjiä suuntaamaan koulutuspalveluitaan työelämän tarpeiden mukaisesti ja varmistamaan osaamisen työmarkkinarelevanssin. Lisäksi tuloksellisuusrahoituksen suurempi painoarvo rahoituksessa yhdessä rahoitusajan rajaamisen ohjaa ja kannustaa koulutuksen järjestäjiä tehostamaan koulutusprosessejaan ja osaamisen tunnustamisen menettelyitä ja siten lyhentämään tehollisia opintoaikoja. Uudistus kannustaisi koulutuksen järjestäjiä uudistamaan koulutusprosessejaan ja toimintatapojaan asiakaslähtöisesti.

Ammatillisessa perus- ja lisäkoulutuksessa tarjonnan painopiste siirtyisi nykyistä enemmän oppisopimuskoulutukseen edellyttäen, että työelämällä on edellytykset tarjota nykyistä enemmän oppisopimuspaiikkoja ja laajempia mahdollisuuksia työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun.

Koulutuksen järjestäjien toimintaprosessien ja -kulttuurin uudistaminen kestää useita vuosia. Koulutuksen järjestäjien valmiudet uudistaa toimintaprosessejaan uudistuksen edellyttämällä tavalla on erilaiset. Osa järjestäjistä voi siirtyä uusiin toimintamalleihin nopeasti ja osalla muutosprosessi vie huomattavasti enemmän aikaa. Toimintaprosessien uudistamista tulee tukea pitkäjänteisesti ja erityistä huomiota tulee kiinnittää opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen.

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen rahoituksen pienentyminen edellyttää toiminnan tehostamista koskevien uudistusten ohella toiminnan sopeuttamista. Useiden järjestäjien kohdalla tämä tarkoittaa henkilöstöön kohdentuvia supistustoimia. Toimintaedellytyksiltään heikoimpien koulutuksen järjestäjien osalta rahoituksen väheneminen voi johtaa joko toiminnan lakkauttamiseen tai järjestäjäfuusioihin.

Vaikutukset opiskelijoihin

Opiskelijan kannalta uudistukset vaikuttavat siten, että koulutuksessa otettaisiin nykyistä laajemmin huomioon opiskelijan osaamistavoitteet, aikaisempi osaaminen sekä opiskelun kannalta parhaiten soveltuvat oppimisympäristöt. Koulutuksen suunnittelu ja toteutus lähtisi nykyistä vahvemmin opiskelijan tarpeista ja opiskelun kannalta oleellisista edellytystekijöistä. Opiskelijan koulutuspolku voitaisiin rakentaa nykyistä joustavammin niistä koulutusmuodoista, jotka olisivat opiskelijan oppimistulosten saavuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisimpia. Oppimisympäristöt olisivat monimuotoisempia ja digitaalisissa ympäristöissä tapahtuva opiskelu ja opiskelun ohjaus lisääntyisi.

Toimintatavat, johtaminen, digitalisaatio, normien purku, kokeilut

Kärkihankkeiden selitysosiot viimeisimmästä versiosta:

A. Digitalisaatio on oiva mahdollisuus samanaikaisesti parantaa palvelun laatua, vahvistaa käyttäjälähtöisyyttä ja helpottaa julkisen talouden kestävyysvajetta. Julkiset palvelut rakennetaan käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi, jotta julkisen talouden kannalta välttämätön tuottavuusloikka onnistuu. Palvelut toteutetaan teknologianeutraalisti ja monikanavaisesti, myös mobiiliin. Myös hallinnolliset prosessit digitalisoidaan, ja entiset prosessit puretaan.

Autetaan kansalaisia, jotka eivät ole tottuneet digitaalisten palveluiden käyttämiseen tai eivät kykene niitä käyttämään. Julkisen palvelun tarvitsijaa palvellaan oikea-aikaisesti ja tavalla, jonka käyttäjä kokee helpoksi ja yksinkertaiseksi. Otetaan käyttöön kansalaisen asiointitili. Luodaan kaikkia julkisia palveluita koskevat digitoinnin periaatteet.

Valtioneuvoston kanslian roolia digitalisaation muutosjohtamisessa vahvistetaan.

Valtiovarainministeriöön perustetaan myös hallinnon ulkopuolista osaamista hyödyntämällä Suomi.fi -toiminto, joka vastaa sähköisten kansalais- ja yrityspalveluiden kokonaisuudesta, ja päättää palveluiden käyttöönotosta. Vastuu palveluista on jatkossakin ministeriöillä ja hallinnonaloilla. Kehittämisessä priorisoidaan palvelut, joissa tuottavuushyöty on suurin. Kunnalliset palvelut pyritään saamaan samankaltaisen palvelun piiriin vapaaehtoisuuden pohjalta.

Julkinen hallinto sitoutuu kysymään samaa tietoa kansalaiselta ja yritykseltä vain kerran. Vahvistetaan jokaisen kansalaisen oikeutta valvoa ja päättää itseään koskevien tietojen käytöstä. Kansallisen palveluarkkitehtuurin keskeiset elementit (palveluväylä, tunnistautuminen, roolit, valtuutusten hallinta) toteutetaan vaalikauden puoliväliin mennessä. Julkista rahoitusta kohdennetaan vain tietojärjestelmäinvestoinneille tai -hankkeille, jotka ovat yhteensopivia kansallisen palveluväylän kanssa. Varmistetaan palveluiden kehittämiselle välttämätön koko maan kattava ja luotettava viestintäinfrastruktuuri ja riittävät kansainväliset tiedonsiirtoyhteydet. Vahvistetaan avoimen datan politiikkaa ja tietovarantojen hyödyntämistä. Vaalikaudella otetaan käyttöön reaaliaikainen tulorekisteri ja automatisoidaan tietovirtoja (reaaliaikainen talous).

B. Lainsäädännöllä tuetaan uuden teknologian, digitalisaation ja uusien liiketoimintakonseptien käyttöönottoa. Robotiikka, automaation hyödyntäminen ja 3D-teknologia alentavat merkittävästi tavaratuotannon kustannuksia ja mahdollistavat massatuotteiden räätälöinnin. Näiden teknologioiden kehitys mahdollistaa Suomelle halpatuotantomaiden kustannuskilpailukykyedun kiinni kuromista.

Esineiden internetillä tarkoitetaan kaikkien laitteiden kytkemistä tietoverkkoon. Näin laitteesta voidaan kerätä tietoa tai ohjata niitä verkon kautta.

Tavoitellaan 5 %:n innovatiivisten hankintojen osuutta kaikista julkisista hankinnoista. Jatketaan tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatorahoituksen kohdentamista tavoitteena digitaalisten palveluiden kasvu sekä perinteisillä toimialoilla että uusien kasvuyritysten osalta. Edesautetaan innovaatio- ja palvelualustojen syntyä ja kasvupotentiaalia etenkin sektoreilla, joilla julkishallinnolla on rooli markkinoiden toimivuudelle (liikenne palveluna, terveydenhuolto, oppiminen, teollinen internet). Avoimella datalla ja tietovarantojen paremmalla hyödyntämisellä luodaan edellytyksiä uusille liiketoimintaideoille. Julkisen sektorin roolina on toisaalta avoimen tiedon edelleen luovuttaminen koneluettavassa muodossa lisäarvoa tuottavien palveluiden luomiseksi, ja toisaalta avoimen tiedon hyödyntäminen parempien julkisten palveluiden kehittämiseksi. Suomi tukee Euroopan komission digitaalisten sisämarkkinoiden tavoitteita.

Digitalisaatio muuttaa yleissivistyksen sisältöä ja lukuisten työtehtävien ammattitaitovaatimuksia. Osaamisen kehittäminen ja oppimisympäristöjen uudistaminen on siksi välttämätöntä koulutuksen kaikilla tasoilla. Digitalisaatio myös ravistelee elinkeinorakenteita tavalla, joka edellyttää joustavia Nokian Bridge -ohjelman kaltaisia yrittäjyyden ja osaamisen päivitykseen perustuvia työstä työhön - malleja.

C. Työskentelynsä alkuvaiheessa hallitus tekee lainvalmistelua ohjaavan päätöksen, jonka tavoitteena on sääntelyn nettomääräinen keventäminen ja säädöksille vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käytön lisääminen. Valtioneuvostoon perustetaan vaikutusarviointielin, jonka tehtävä on varmistaa lainsäädännön vaikutusarviointien laatu. Myös lainsäädännön vaikutusten jälkikäteistä arviointia vahvistetaan.

Määritellään yksityiskohtaisemmin tärkeimmät sääntelyn keventämiseen tähtäävät hankkeet, jotka tukevat hallituksen strategisia tavoitteita. Teollisuuden, maatalouden ja muun yritystoiminnan elinvoimaisuutta edistetään keventämällä hallinnollista taakkaa ja helpottamalla investointeja. Tervettä kilpailua ja elinkeinovapautta edistetään poistamalla markkinoille tulon esteitä OECD:n sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston suositusten mukaisesti. Luvanvaraisia ja muuten tiukasti säänneltyjä aloja vapautetaan hallitusti kilpailulle. Työvoimavalttaisten alojen kuten kaupan sekä matkailu- ja ravintola-alan rajoituksia kevennetään. Lupaprosesseja sujuvoitetaan ministeri Lauri Tarastin työryhmän ehdottamilla tavoilla. Rakentamisen kustannuksia nostavia säädöksiä ja määräyksiä kevennetään ja siirretään ilmoituksenvaraisiksi sellaisia toimenpiteitä, joissa ennakkollinen lupa ei ole painavista syistä välttämätön. Ratkaistaan vapaaehtoistyötä ja järjestötoimintaa rasittavat erityisesti verotukseen ja etuuksiin liittyvät ongelmat.

D. Toteutetaan vaalikaudella kokeiluohjelma edistämään hallituksen strategisia tavoitteita. Kokeiltavat kokonaisuudet valitaan erikseen ja rahoitetaan valtioneuvoston selvitys- ja tutkimusmäärärahalta. Kokeilutoiminnan koordinoinnista vastaa Valtioneuvoston kanslia. Kokeiluohjelmalla pyritään julkisen sektorin ja ympäröivän yhteiskunnan voimavarojen ja osaamisen yhdistämiseen sekä hyödyntämään ymmärrystä ihmisen elämästä yksilö- ja yhteisötasolla. Myös sähköisten palvelujen kehittämisessä versiot avataan kansalaisten kokeiltavaksi ja yhteiskehittämisen kohteeksi. Joukkoistamisen mahdollisuuksia parannetaan lainsäädännöllä ja hyödynnetään ennakkoluulottomasti.

Yhteiskunnan kokonais kuvan hahmottamiseksi hallitus hyödyntää perinteisten kasvumittarien rinnalla OECD:n Better Life Indexin vertailukehikkoa kansakunnan ja kansalaisten hyvinvoinnin tilan arvioinnissa. Osana Itsenäisyyden 100-vuotisjuhlien valmistelua kerätään mahdollisimman laajasti suomalaisten näkemyksiä hyvästä elämästä, ja kootut tulokset viedään eduskunnan käsiteltäväksi.

Julkisella sektorilla levitetään kokeilukulttuurin, yhteiskehittämisen ja käyttäjälähtöisten toimintatapojen käytäntöjä ja työkaluja. Innovatiivisuus ja palvelualttius nostetaan yhdeksi virkamieshyveeksi perinteisten rinnalle.

E. Hallitusohjelman tavoitteille tehdään toimeenpanosuunnitelma. Tavoitteet kytetään seurattaviin indikaattoreihin ja mittareihin. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva selvitys- ja tutkimusrahoitus kohdennetaan hallitusohjelman synnyttämiin tietotarpeisiin ja kokeiluihin. Valtiohallinnon tulosohjausta selkeytetään, ja se kytetään strategiaan hallitusohjelman tavoitteisiin. Julkishallinnon henkilöstömäärän vähentämistavoitteita tarkastellaan kootusti ja hyödynnetään mm. eläköitymisen tarjoamia mahdollisuuksia. Hallituksen päätöksenteko nojautuu systemaattisesti näyttöön ja parhaaseen tietoon politiikkatoimien vaikutuksista. Vahvistetaan avoimen hallinnon käytäntöjä. Luodaan sähköinen palvelu, jonka välityksellä kansalaisten on helppo seurata ja osallistua keskeisten säädöshankkeiden valmisteluun ja käsittelyyn prosessin alusta loppuun.

Alueellisen, kansallisen ja globaalin ennakoinnin ja pitkäjänteyden suunnittelun kytkeytymistä poliittiseen päätöksentekoon vahvistetaan. Tulevaisuusselonteko annetaan eduskunnalle aiheesta "tulevaisuuden työ".

Työryhmämuistio - ei johtoryhmän hyväksymä

Toimintatavat -ryhmän esitykset kasvuohjelmaan

Toimintatavat-ryhmän kasvuohjelmaesitykset koskevat ryhmän hallitusohjelmaosion kärkihankkeita 1, 3 ja 4.

Kärkihanke 1: Digitalisoidaan julkiset palvelut

Tausta: Valtiovarainministeriön ylläpitämässä valtionhallinnon ICT-hankesalkussa on noin 100 hanketta, joissa on kuvattu niiden kustannukset ja tuottavuushyödyt. Nämä tuottavuushyödyt ovat jo sisällä valtiovarainministeriön kehyksissä. Kunnilla vastaavaa hankesalkkua ei ole olemassa. Sen lisäksi valtiovarainministeriön ehdotuksessa talousryhmälle 139 miljoonan henkilöstösäästöistä vuoteen 2019 mennessä on sisällä digitalisaatiohankkeiden vaikutusta.

Valtiovarainministeriöllä ei ole kokonaisvaltaista valtion tai julkisen sektorin digitalisaatio-investointien ja niiden takaisinmaksuaikaan perustuvaa pidemmän aikavälin suunnitelmaa tai laskelmaa.

Esitys: Valtiovarainministeriön on laadittava budjettiriiheen mennessä strategialähtöinen julkisen sektorin digitalisointien investointiohjelma kuudelle vuodelle, myös hankesalkkuun kirjattuna. On priorisoitava hankkeita, joiden tuottavuushyödyt ovat suurimmat. Mahdollisten alkuvaiheen investointien on realisoitettava kuuden vuoden aikajänteellä vähintään samansuuruisina säästöinä. Hallitus päättää asiasta investointiohjelmaesityksen pohjalta budjettiriihessä. Lisäksi mahdollistetaan htv-rajaa nostamalla ulkopuolisen osaamisen hankkiminen valtiovarainministeriöön käyttäjälähtöisyyden ja tuottavuusosaamisen vahvistamiseksi.

Kärkihanke 3: Sujuvoitetaan säädöksiä

Esitys: Lainsäädännön ja normien laadun parantamiseksi kokeillaan vaalikaudella lainsäädännön vaikutusarviointien laadun parantamisesta vastaavan elimen perustamista. Vuosikustannus vaalikaudella 250 000 euroa. Kokemukset muista maista ovat osoittaneet, että vastaavan elimen työllä kyetään välttämään turhaa uutta hallinnollista taakkaa ja sääntelyä.

Kärkihanke 4: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri

Esitys: Jotta kokeilujen systemaattisessa hyödyntämisessä päästään eteenpäin, esitetään, että Valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan selvitys- ja tutkimusrahoituksen käyttöä htv-resursseihin voidaan lisätä viidestä kahdeksaan. Henkilöresurssista kaksi on tarkoitus käyttää kokeilutoiminnan tukeen, yksi hallituksen strategisten tavoitteiden seurannassa käytettävien indikaattorien ja mittarien kehittämiseen.

Strateginen tavoite 10 vuodelle sekä mittarit:

Suomi on bio- ja kiertotalouden sekä cleantechin edelläkävijä.

Kestävien ratkaisujen kehittämisellä, käyttöönottolla ja viennillä olemme parantaneet vaihtotasetta, lisänneet omavaraisuutta, luoneet uusia työpaikkoja sekä saavuttaneet ilmastotavoitteemme ja Itämeren hyvän ekologisen tilan.

Tavoitteet hallituskaudelle:

1. Suomi saavuttaa 2020 ilmastotavoitteet jo vaalikauden aikana. Fossiilista tuontienergiaa korvataan puhtaalla ja uusiutuvalla kotimaisella energialla.
Mittarit: uusiutuvan energian osuus ja työpaikat, kivihiilen ja öljyn käytön vähentyminen, sähkön hinta suhteessa kilpailijamaihin.
2. Uusia työpaikkoja syntyy cleantech-yritysten kasvun, kestävän luonnonvarojen käytön lisäämisen, maaseudun monialaisen yrittäjyyden ja tehokkaan kiertotalouden myötä ympäristön suojelusta tinkimättä.
Mittarit: puun käytön lisäys (vähintään 10 miljoonaa kuutiota), jalostusarvon kasvu, metsätilojen koko, luonnon monimuotoisuus, matkailu- ja virkistyskäytön lisääminen, luonnonsuojelutoimien paikallinen hyväksyttävyys
3. Ruoantuotannon kannattavuus nousee ja kauppataase paranee 500 miljoonalla eurolla.
Mittarit: ruoantuotannon kannattavuus ja elintarvikkeiden kauppataase paranevat, elintarvikeketjun hallinnollinen taakka kevenee, kotimaisten elintarvikkeiden osuus julkisissa hankinnoissa kasvaa
4. Uudistumista hidastava hallinnollinen taakka kevenee tuntuvasti.
Mittarit: lupamenettelyitä sujuvoitetaan sitovilla takuuajoilla, sähköisellä asioinnilla, ilmoitusmenettelyiden laajentamisella, valitusoikeuksien rajaamisella sekä ohjaamalla lupapäätökset lähemmäs asiakasta.

Kärkihankkeet:

1. Hiilettömään, puhtaaseen ja uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti

Tavoitteena on kohtuuhintainen, kilpailukykyinen ja puhdas energia niin kotitalouksille kuin teollisuudelle. Energia- ja ilmastopolitiikan linjauksien tulee osaltaan tukea vientiteollisuutemme kilpailukykyä ja reilua taakanjakoa. Suomi ottaa käyttöön päästökaupan epäsuorien sähköhintavaikutusten kompensatiojärjestelmän, joka rahoitetaan päästökauppatuloilla.

Päästöttömän, uusiutuvan energian käyttöä lisätään kestävästi niin, että sen osuus 2020-luvulla nousee yli 50 prosenttiin, omavaraisuus yli 55 prosenttiin sisältäen mm. turpeen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että biomassan kestävyyskriteerit eivät rajoita käyttöä. Hiilen käytöstä energiatuotannossa luovutaan kokonaan 2020-luvulla.

Hallitus tehostaa toimia erityisesti bioenergian tarjonnan lisäämiseksi. Uusiutuvan energian lisäämisen laskeva ja EU:n suuntaviivat täyttävä tuki perustetaan teknologianeutraalisuuteen ja taloudelliseen edullisuusjärjestykseen.

Erityisesti mahdollisuudet liittyvät nestemäisten biopolttoaineiden ja biokaasun tuotantoon ja teknologiaan. Hallituksen tavoitteena on nostaa liikenteen uusiutuvien polttoaineiden osuus vuoteen 2030 mennessä 40 prosenttiin ja vähentää samassa ajassa fossiilisten liikennepolttoaineiden käyttö alle puoleen. Öljyn käyttö lämmityksessä pyritään korvaamaan mahdollisimman nopeasti päästöttömällä öljyllä tai muilla uusiutuvilla vaihtoehdoilla.

Alan teknologiaa ja siihen nojautuvaa teollisuutta ja sen vientiä tuetaan sekä innovaatio- että viennin rahoituksessa. Tarvitsemme cleantech-sektorin pilottihankkeita. Julkista sektoria kannustetaan hiilineutraaleihin energiaratkaisuihin.

Ratkaisut synnyttäisivät koko energiaketjussa ja alan teknologiassa ja teollisuudessa 10.000 - 20.000 uutta työpaikkaa. Vaikutus kauppataseeseen arvioidaan 1-2 miljardin euron suuruiseksi.

2. Puu liikelle ja uusia tuotteita metsästä

Metsätilakokoa kasvatetaan sukupolvenvaihdoksia edistämällä sekä metsä- ja yrittäjävähennystä lisäämällä tavoitteena yrittäjämäinen metsätalous sekä metsien hyvä hoito. Valmistellaan lainsäädäntö perikuntien elinkaaren lyhentämiseksi.

Puun käyttö monipuolistuu ja lisääntyy runsaalla 10 miljoonalla kuutiometrillä vuodessa sekä jalostusarvo kasvaa. Se edellyttää toimintaympäristön parantamista sekä alan tutkimus- ja kehittämistoiminnan vauhdittamista uusien tuotteiden synnyttämiseksi. Puretaan rakentamismääräyksiä, jotka estävät puun käyttöä.

Toteutetaan Kansallinen metsästrategia 2025. Uudistetaan Metsähallituslainsäädäntö vastaamaan EU:n vaatimuksia ja selkiytetään sen johtamisjärjestelmä. Metsähallitus säilytetään yhtenäisenä.

Otetaan metsävaratiedot käyttöön ja hyödynnetään sähköisiä palveluja. Suunnataan julkisia investointeja tie- ja rataverkkoihin, rataväyliin sekä terminaaleihin, jotka palvelevat elinkeinoelämää metsäala mukaan lukien.

3. Kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon

Asetetaan vaalikauden alussa selkeä tavoite vesistöihin huuhtoutuvien ravinteiden ja humuksen vähenemiselle, maatalouden ravinneomavaraisuudelle ja ruuaksi kelpaamattomien maatalousbiomassojen hyödyntämiselle energiaksi. Nopeutetaan ravinteiden talteenoton ja hyötykäytön läpimurtoa erityisesti vesistöjen kannalta herkillä alueilla siten, että vähintään 50 % lannasta ja yhdyskuntajätevesilietteestä saadaan kehittyneen prosessoinnin piiriin vuoteen 2025 mennessä.

Jätevesiasetusta kohtuullistetaan niin, että kuivan maan kiinteistöt vapautetaan suunnitellusta velvoitteesta.

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste nostetaan vähintään 50 prosenttiin vaalikauden aikana. Kehitetään jätteen hyötykäyttöä ja säädetään kierrätyskelpoiselle jätteelle kaatopaikkakielto vuodesta 2025 lähtien.

Kohtuullistetaan kierrätyspohjaisten ratkaisujen ominaisuuksiin liittyvää sääntelyä. Kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin alueelliset erityispiirteet huomioiden.

4. Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase nousuun

Maatalouden kannattavuutta parannetaan tukien ennakkomaksatuksilla, lainoituksen keinoin, alentamalla tuotantokustannuksia sekä purkamalla normeja. Hallituskaudella ei säädetä uusia, kustannuksia aiheuttavia velvoitteita. Yrittäjävähennys ulotetaan myös maatalouteen.

Edistetään elintarvikevientiä, kotimaista verkkomarkkinointia, alkuperämerkintöjen näkymistä sekä suomalaisen ruoan käyttöä julkisissa hankinnoissa. Lisätään kotimaista vesiviljelyä sekä luonnontuotteiden käyttöä tuotteistamalla ja markkinointia parantamalla. Jatketaan hallituksen lähiruoka- ja luomuohjelmia.

Yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastelun yhteydessä yksinkertaistetaan tukijärjestelmiä ja valvonnoissa siirrytään riskiperusteiseen suuntaan. Peltolohkojen pinta-alat vakiinnutetaan sekä tukiehtoja, valvontoja ja sanktioita kohtuullistetaan. Viljelijöiden jaksaminen turvataan lomitussuunnitelman uudistamisella. Omaisuuden suojaa parannetaan.

Maatalouden investointien rahoitus turvataan Makeran kautta. Maataloustukia suuntaamalla ja energiaverojen palautuksilla kannustetaan aktiiviviljelyä. Luodaan edellytyksiä, joilla maatalous siirtyy energian kuluttajasta energian tuottajaksi. Tuottaja- ja toimialaorganisaatiota koskevalla lainsäädännöllä parannetaan alkutuottajan ja elintarviketeollisuuden asemaa elintarvikeketjussa. Arvioidaan kilpailulainsäädännön muutostarpeet ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin EU:n kilpailulainsäädännön puitteissa.

5. Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin

Luonnonsuojelun taso ja hyväksyttävyys turvataan reiluilla keinoilla. Metsien ja soiden suojelua jatketaan vapaaehtoisin keinoin osallistavalla päätöksenteolla.

Suomen luonnossa on sekä kansalliselle että kansainväliselle virkistys- ja luontomatkailulle potentiaalia. Laaditaan metsien ja vesialueiden virkistys- ja matkailukäyttöä koskeva selonteko, joka tähtää hyvinvointivaikutusten ja niihin liittyvän liiketoiminnan kasvuun. Suomalaiseen elämänmuotoon perinteisesti kuuluneita metsästystä ja kalastusta ei vaikeuteta.

Kansallispuistoverkoston täydentämistä jatketaan perustamalla kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhluvuonna 2017.

Uhanalaisten kalalajien suojelua tehostetaan ja toimeenpannaan kalatiestrategia. Itämeren lohikantojen elpymistä ja kestävästä käytöstä toteutetaan lohi- ja meritaimenstrategian linjausten mukaisesti. Varmistetaan saimaannorpan suojelu yhdessä paikallisen väestön ja tahojen kanssa.

Uhanalaisten lajien osalta tehdään uudelleenarviointia luonto- ja lintudirektiivien päivittämisen yhteydessä.

HYVINVOINTITYÖRYHMÄ HALLITUSOHJELMAN TAUSTAMUISTIO

Mahdolliset muutokset hallitusohjelmaan tehdään yhdessä sovittulla tavalla.

Hallituskauden kärkihankkeet

Kärkihanke 1: Uudistetaan palvelut asiakaslähtöisiksi

Painotetaan varhaista tukea, ennaltaehkäisevää työtä ja vaikuttavia asiakaslähtöisiä palveluketjuja yli hallinnonrajojen. Vahvistetaan kokemusasiantuntemuksen käyttöä ja ihmisten osallisuutta. Muutoksen perustana on kumppanuus valtion, kuntien, järjestöjen yksityisen sektorin, seurakuntien sekä työelämän toimijoiden kesken. Vahvistetaan ihmisoikeuksien toteutumista. Mahdollistetaan ihmisille omien valintojen tekeminen.

- Määritellään julkinen palvelulupaus ja tehdään palveluiden kustannukset sekä laatu läpinäkyväksi.
- Lisätään kansallisia ohjauskeinoja lainsäädännön tehokkaammaksi toimeenpanoksi.
  - o Tehostetaan lainsäädännön toimeenpanoa, hyvin käytäntöjen jakamista ja sähköisten palvelujen hyödyntämistä.
- Tehostetaan sähköisten palvelujen hyödyntämistä myös omahoidossa ja neuvonnassa.
- Uudistetaan hankintalaki kansallista etua ja kansalaisten hyvinvointia tukevaksi.
  - o Uudistetaan itsemääräämisoikeuslainsäädäntö sekä yhdistetään kehitysvamma- ja vammaispalvelulainsäädäntö.
  - o Ratifioidaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus.
  - o Tasa-arvoinen avioliittolaki, translaki ja äitiyslaki viedään puheenjohtajien päätettäväksi

Kärkihanke 2: Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta

Edistetään kansanterveyttä, kansalaisten liikkumista, terveellisiä elämäntapoja ja ravintotottumuksia sekä vastuunottoa omasta elämästä.

- Toimeenpannaan terveyttä ja hyvinvointia edistävät hyvät käytänteet ja toimintamallit yhteistyössä järjestöjen kanssa.
- Käynnistetään kansallinen mielenterveyttä edistävä ja yksinäisyyden ehkäisyyn tähtäävä ohjelma.
  - o Käynnistetään kansallinen itsemurhien ja yksinäisyyden ehkäisyyn tähtäävä ohjelma.
  - o Päivitetään mielenterveyslaki. (kustannusneutraali)
- Toimeenpannaan kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus.
  - o rahoitetaan uudelleenkohdentamalla olemassa olevien varoja
- Tehdään selvitys yksinelävien asemasta yhteiskunnassa.
- Tehostetaan päihdekuntoutuksen vaikuttavuutta.
  - o Arvioidaan päihdekuntoutuksen vaikuttavuus.
- Asunnottomuutta vähennetään laajentamalla mm. Paavo-toimintaohjelmaa valtakunnalliseksi.
  - o jatketaan muidenkin nykyisten hyvien ohjelmien toimeenpanoa.
  - o rahoitetaan kohdentamalla raha-automaattiyhdistyksen varoja

Kärkihanke 3: Toteutetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

Uudistuksen lähtökohta on perheiden monimuotoisuus ja lapsen edun edistäminen. Vahvistetaan vanhemmuutta ja matalan kynnyksen palveluita. Palvelut järjestetään lapsi- ja perhelähtöisesti hallintorajat ylittäen. Myös koulua ja varhaiskasvatusta kehitetään tukemaan lapsen hyvinvointia. Turvataan erotilanteissa lapsen etu ja oikeus sekä isään että äitiin.

- Johdetaan lapsi- ja perhepolitiikkaa sekä palveluja hallintorajat ylittäen. Otetaan käyttöön päätösten lapsi- ja perhevaikutusten arviointi. Jatketaan väestölähtöisen budjetoinnin sekä lasten hyvinvoinnin seurannan kehitystyötä.
- Uudistetaan tietosuojalainsäädäntö moniammatillisen yhteistyön lisäämiseksi.

- Vahvistetaan eropalveluita.
  - o yhteistyössä järjestöjen kanssa
  - o rahoitetaan uudelleen kohdentamalla raha-automaattiyhdistyksen varoja
- Tehdään lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslainsäädännön uudistus.
  - o Uudistus toteutetaan niin, että lapsen ihmissuhteet äitiin, isään ja isovanhempiin erotilanteissa turvataan, sovinnollisuutta edistetään
- Uudistetaan lastensuojelua paremmin asiakkaiden tarpeisiin keskittyväksi ja vähennetään byrokratiaa.
- Lisätään velvoitteita puuttua kiusaamiseen.
  - o Otetaan huomioon varhaiskasvatus ja koulu
  - o Kehitetään uusia keinoja Kiva koulu- hankkeen lisäksi.
  - o Tehdään toimenpiteitä jotka tehostavat kiusaamistapausten ratkaisemista ja valvotaan niiden toteutumista
- Viedään käytäntöön perheystävällisten työpaikkojen toimintamalleja.
  - o yhteistyössä raha-automaattiyhdistyksen kanssa
  - o lapsi- ja perhepoliittista ohjelmaa ei voida tehdä ilman että otetaan huomioon varhaiskasvatus ja koulu osana lapsen hyvinvointia
  - o kasvatuskumppanuutta vahvistetaan
  - o Kohdennetaan määrärahoja lapsiperheiden kotipalveluiden saatavuuden turvaamiseksi.
  - o Mahdollistetaan lapsen edun niin vaatiessa pysyvä huostaanotto tai adoptio.
  - o Mahdollistetaan lapsen edun niin vaatiessa päihdeäitien tahdonvastainen hoito
  - o Vanhempainvapaisissa lisätään perheiden yhdenvertaisuutta lakimuutoksilla.
  - o tämä on jo ministeriössä valmistelussa
  - o monimuotoisten perheiden vanhempainvapaiden edistäminen
  - o Hyvinvointiryhmä suosittaa, että lapsilisät eivät ole osa sitä julkisen talouden tasapainottamisen pakettia, josta hallitusneuvotteluissa päätetään.

Kärkihanke 4: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa

Varmistetaan vanhuspalvelulain toteutuminen kotihoitoa lisäten. Kehitetään eri asumismuotoja. Omaishoitajan jaksamista tuetaan. Lisätään yhteisöllisyyttä ja sukupolvien välistä yhteyttä.

- Vanhuspalveluissa työskentelevien työnjakoa uudistetaan.
  - o Vanhuspalveluja organisoidaan paremmin ja niitä lisätään.
  - o Lisätään kotiin vietäviä palveluita
  - o Kelpoisuusehtojen tarkistamisesta on käyty keskustelua, hoiva-avustajien määrän lisäämistä tavoitellaan
- Lisätään lyhyt ja pitkäaikaista perhehoitoa.
  - o Rahoitukseen varattu 20 milj. € taloustyöryhmän esityksessä.
- Vahvistetaan lääkehoidon kokonaisarviointia.
  - o Toimeenpannaan hyviä käytäntöjä.
- Uudistetaan veteraanien palveluita vastaamaan heidän palvelutarpeitaan.
  - o Jatketaan sotilasvammalain mukaisten veteraanien kunnallisten avopalveluiden korvattavuuden haitta-asterajan alentamista.
    - Vaatii rahoitusta: 8 milj. €
    - Keskusteltiin siitä, voidaan tarvittaessa harkita toteuttamista vasta vaalikauden lopulla.
- Omaishoitoon kohdennetaan resursseja.
  - o Kirjaus kattaa sopimusomaishoitajat ja myös muut omaistaan hoitavat, vaikka ei saisi sopimusta, niin pitää olla tukipalveluja käytössä
  - o Rahoitukseen varattu 75 milj. € taloustyöryhmän esityksessä
  - o Omaishoidontuen palkkioiden kela-siirto toteutetaan talustilanteen niin mahdollistaessa. Valmistelussa otetaan huomioon sosiaaliturvan eksportoitavuus.

- Työkäisten mahdollisuuksia omaisen hoitamiseen lisätään.
  - o Otetaan huomioon työllisyysryhmän kirjaus vuorotteluvapaasta.
  - o Kehitetään eri asumismuotoja, lisätään palveluasumisen ja yhteisöllisten asumisratkaisujen mahdollisuuksia
  - o Otetaan käyttöön toimintamalleja, joissa läheis- ja naapuriapu, vapaaehtoistoiminta sekä ammatillinen apu yhdistyvät toisiaan täydentävällä tavalla ikäihmisten arjen tueksi.
  - o Tuetaan sukupolvien välistä yhteyttä ja edistetään liikunnan, kulttuurin ja luontoympäristön hyödyntämistä.
  - o Otetaan käyttöön saattohoidon hyvät käytännöt.

Kärkihanke 5: Luodaan osatyökykyisille väyliä työhön

Selkiytetään sosiaaliturvajärjestelmää osatyökykyisten työllistymistä kannustavaksi ja edistäväksi. Edistetään vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille. Alentuneen työkyvyn omaavien vaikeasti työllistyvien työttömien aktivoinnissa huomioidaan erilaiset osallistavat toimet.

- Palvelujärjestelmässä ja työpaikoilla toimivien osaamista lisätään tarjolla olevista palveluista, keinoista ja etuuksista.
- Parannetaan vammaisten yrittäjien toimintamahdollisuuksia.
- Laajennetaan mm. OSKU-toimintamallin käyttöä osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen tueksi. Työhönvalmennusta lisätään.
  - o myös muita kehitettyjä malleja otetaan huomioon
- Varmistetaan asiakaslähtöinen palveluketju ja palveluohjaus sekä työnantajille annettava tuki.
- Uudistetaan eläkejärjestelmää mahdollistamaan joustavampi työkyvyttömyyseläkkeen ja palkkatyön yhdistäminen.

Työryhmämuistio - ei jouluryhmän hyväksymä

Liite 1 (Perussuomalaisten esitys tiedoksi myöhemmän valmistelun tueksi)

Työllisyys, kasvu ja kilpailukyky työryhmän perussuomalaisten esitys nopeuttaaksemme hallituksen yhden keskeisen hankkeen toteutumisen.

Mahdolliselle lakiuudistuksialle valmistavalle selvitysmiehelle taustaksi;
Paikallista sopimista laajennetaan luottamusta lisäämällä

Paikallinen sopiminen on jo mahdollista lähes kaikissa nykyisissäkin työehtosopimuksissa. Tietämättömyys alakohtaisista sopimismahdollisuuksista ja keskinäisen luottamuksen puute ovat estäneet laaja-alaisen paikallisen sopimisen toteutumisen. Laajamittainen paikallinen sopiminen itseasiassa vahvistaa aina myös alan työehtosopimusten yleissitovuutta. Työpaikalla sopimus tehdään pääsääntöisesti yrityksen vastuuhenkilön ja luottamusmiehen kanssa kirjallisesti. Mikäli luottamusmiestä ei ole, niin sopimus varmennetaan kaikkien työntekijöiden allekirjoituksella. Työehtosopimusten soveltamisia tai niistä poikkeamista on aina tunnistettavasti sovittava. Paikallisen sopimisen ehtona on työntekijöiden osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen.

EU:n tuomioistuin ja työtuomioistuin ovat todenneet, että myös ulkomaisen yrityksen on noudatettava yleissitovaa työehtosopimusta työsuhteen vähimmäisehtoina ja että suomalainen ammattiliitto voi ajaa näiden työntekijöiden asiaa oikeudessa.

Esitys;

Mahdolliset paikallista sopimista laajentavat ja luottamusta lisäävät toimet on toteutettava yhtäaikaista eli tarvittavat lait astuvat voimaan 30.1.2016 mennessä. Mikäli joku alla esitettävistä laista ei valmistu määräaikaan mennessä niin kaikkien lakien voimaantuminen siirtyy.

-paikallista sopimista laajennetaan tarvittavilla työehtosopimus- ja työaikalain sekä muiden tarvittavien lakien muutoksilla

-tehdään tarvittavat yhteistoimintalain muutokset, jolla vahvistetaan työntekijöiden osallistumismahdollisuuksia yritysten kilpailukykyyn kohentamiseksi ja mahdollisten kriisien ennakointiksi

-selvitetään mahdollisuudet käsitellä työtuomioistuimessa kaikki oikeudelliset riidat, jotka koskevat paikallisen sopimista

-lisätään mahdollisuuksia paikallisesti sopia työaikapankin käytöstä

Paikallista sopimista laajentavien lakimuutoksien on astuttava yhtäaikaista voimaa.